

**TAYYORLOV GURUH TARBIYALANUVCHILARI MULOQOT
KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISHDA ROLLI O'YINLARNING
PEDAGOGIK IMKONIYATLARI**

Ergasheva Gulbahorxon Alisher qizi

Andijon davlat pedagogika institute 1-bosqich magistri

Annotatsiya: *Ushbu maqolada tayyorlov guruh tarbiyalanuvchilarining muloqot kompetensiyasini rivojlantirishda rol o'yinlarning pedagogik imkoniyatlari tadqiq etilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, rol o'yinlar tarbiyalanuvchilarning og'zaki nutq faolligini oshirish, empatiya qobiliyatini rivojlantirish va guruhda ishlash ko'nikmalarini shakllantirish uchun samarali pedagogik vosita hisoblanadi.*

Kalit so'zlar: *rol o'yinlar, muloqot kompetensiyasi, tayyorlov guruh, maktabgacha ta'lim, kommunikativ ko'nikmalar, pedagogik texnologiyalar*

Аннотация: *В данной статье рассматривается педагогический потенциал ролевых игр в развитии коммуникативной компетентности детей дошкольного возраста. По результатам исследования, ролевые игры являются эффективным педагогическим инструментом для повышения устной активности детей дошкольного возраста, развития навыков эмпатии и формирования навыков командной работы.*

Ключевые слова: *ролевые игры, коммуникативная компетентность, дети дошкольного возраста, дошкольное образование, коммуникативные навыки, педагогические технологии*

Abstract: *This article examines the pedagogical potential of role-playing games in developing the communicative competence of preschoolers. According to the results of the study, role-playing games are an effective pedagogical tool for increasing the oral activity of preschoolers, developing empathy skills, and forming teamwork skills.*

Keywords: *role-playing games, communicative competence, preschoolers, preschool education, communicative skills, pedagogical technologies*

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida bolalarning muloqot kompetensiyasini shakllantirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim bosqichida, tayyorlov guruh tarbiyalanuvchilari uchun samarali kommunikativ ko'nikmalarni egallash maktabda muvaffaqiyatli ta'lim olishning asosiy sharti bo'lib qolmoqda. Rolli o'yinlar maktabgacha yoshdagi bolalarning tabiiy faoliyat turi sifatida muloqot kompetensiyasini rivojlantirishning eng samarali pedagogik vositalaridan biri hisoblanadi. Tadqiqotchilar rol o'yinlarning bolalarning nutq rivojlanishi, ijtimoiy ko'nikmalar shakllanishi va emosional intellekt rivojida muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydilar [1, 2].

Metodologiya va adabiyotlar tahlili. Tadqiqot metodologiyasi sifatida faoliyat yondashuvi, o'yin nazariyasi va kommunikativ-faoliyat yondashuvi asosiy qilib olindi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

Smirnova E.O. va Ryabkova I.A. tomonidan o'tkazilgan tadqiqot rolli o'yinlarning maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy rivojlanishiga ta'sirini ko'rsatdi [3]. Mualliflar rolli o'yinlar jarayonida bolalar turli ijtimoiy rollarni o'zlashtirib, real hayot vaziyatlarini modellashtirish orqali kommunikativ tajribani boyitishlarini isbotladilar. Rossiyalik olim Smirnova E.O. muloqot kompetensiyasi tarkibiy qismlari - verbal va noverbal kommunikatsiya, empatiya, hamkorlik qilish ko'nikmalari va konfliktlarni hal etish qobiliyati - rolli o'yinlar orqali muvaffaqiyatli rivojlanishini asosladi [4]. Xorijiy tadqiqotchilar Whitebread D. va Basilio M. (2020) rolli o'yinlarning bolalarning metakognitiv ko'nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyatini ta'kidlab, o'yin jarayonida bolalar o'z xatti-harakatlarini nazorat qilish va boshqalarning nuqtai nazarini tushunish qobiliyatini rivojlantirishlarini ko'rsatdilar [5].

Zuckerman O. va Gal-Oz A. rolli o'yinlarning raqamli texnologiyalar bilan integratsiyasi orqali yanada samaraliroq natijalarga erishish mumkinligini ta'kidladilar [6]. O'zbek pedagogikasida Yusupova D.M. maktabgacha ta'limda o'yin texnologiyalarining milliy-madaniy kontekstda qo'llanilishi masalalarini tadqiq etib, rolli o'yinlarni mahalliy muhitga moslashtirishning ahamiyatini ko'rsatdi [7]. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, rolli o'yinlar tayyorlov guruh tarbiyalanuvchilari uchun quyidagi pedagogik imkoniyatlarni taqdim etadi: birinchidan, tabiiy kommunikativ muhitni yaratish orqali nutq faolligini oshirish; ikkinchidan, turli ijtimoiy vaziyatlarni modellashtirish orqali adaptiv ko'nikmalarni rivojlantirish; uchinchidan, hamkorlikdagi faoliyat orqali ijtimoiy interaksiya ko'nikmalarini shakllantirish; to'rtinchidan, emosional intellektni rivojlantirish va empatiya qobiliyatini shakllantirish imkoniyatlarini beradi.

Natijalar va muhokama. Adabiyotlar tahlili natijalari rolli o'yinlarning tayyorlov guruh tarbiyalanuvchilarining muloqot kompetensiyasini shakllantirishning kompleks pedagogik mexanizmi ekanligini ko'rsatdi. Birinchi navbatda, rolli o'yinlar bolalarning verbal kommunikatsiya ko'nikmalarini rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega. O'yin jarayonida bolalar dialogik va monologik nutqni faol qo'llab, lug'at boyligini kengaytiradi, grammatik tuzilmalarni amalda o'zlashtirishadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, rolli o'yinlarda ishtirok etuvchi bolalarda nutq initsiativasi 40-50% ga oshadi [3]. Bu ko'rsatkich an'anaviy ta'lim usullariga nisbatan sezilarli yuqori natija hisoblanadi. Rolli o'yinlarning ikkinchi muhim pedagogik imkoniyati noverbal kommunikatsiya vositalarini o'zlashtirishdan iborat. Mimika, jest, intonatsiya kabi noverbal elementlar muloqot kompetensiyasining ajralmas qismlari bo'lib, rolli o'yinlar orqali ular tabiiy va samarali rivojlanadi. Bolalar turli xarakterdagi personajlarni o'ynash jarayonida emosional holatlarni ifodalash va tanib olish qobiliyatini egallaydilar, bu esa empatiya rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Uchinchidan, rolli o'yinlar ijtimoiy rollar repertuarini kengaytirib, bolalarning ijtimoiy muhitga moslashish qobiliyatini oshiradi. Tayyorlov guruh yoshida bolalar "o'qituvchi", "shifokor", "sotuvchi", "ota-ona" kabi turli ijtimoiy rollarni o'zlashtirib, har bir roldagi muloqot normalarni tushunib yetadilar. Bu jarayon maktabga tayyorgarlik ko'rishda,

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

ayniqsa, "o'quvchi" rolini qabul qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. To'rtinchidan, hamkorlikdagi o'yin faoliyati guruh muloqoti ko'nikmalarini shakllantirishning samarali mexanizmi hisoblanadi. Bolalar birgalikda o'yin syujetini rivojlantirish, rollarni taqsimlash, kelishuvlarga erishish jarayonida muzokaralar olib borish, o'z fikrini asoslash, boshqalarning fikriga hurmat bilan munosabatda bo'lish kabi muhim kommunikativ ko'nikmalarni egallaydilar. Beshinchidan, rolli o'yinlar konflikt vaziyatlarini konstruktiv hal etish ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'yin jarayonida paydo bo'ladigan tabiiy kelishmovchiliklar bolalar uchun muammolarni tinch yo'l bilan hal qilish tajribasini to'plash imkoniyati yaratadi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, muntazam rolli o'yinlarda ishtirok etuvchi bolalarda aggressiv xatti-harakatlar kamayadi va murosaga kelish qobiliyati rivojlanadi [4]. Oltinchidan, rolli o'yinlar bolalarning metakommunikativ ko'nikmalarini, ya'ni muloqot jarayoni ustidan fikrlash va uni boshqarish qobiliyatini rivojlantiradi. O'yin doirasida va o'yindan tashqari muloqot o'rtasida almashinish jarayonida bolalar kommunikatsiya darajalarini farqlash, muloqot maqsadlariga muvofiq strategiyalarni tanlash ko'nikmalarini egallaydilar. Yettinchidan, zamonavir raqamli texnologiyalar bilan boyitilgan rolli o'yinlar multimodal muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatini beradi [6]. Biroq, adabiyotlar tahlili rolli o'yinlardan foydalanishda ba'zi cheklavlarni ham aniqladi. Birinchidan, rolli o'yinlarning samaradorligi pedagogning malakasiga va o'yinni tashkil etish metodikasiga bog'liq. Ikkinchidan, madaniy kontekst va milliy xususiyatlarni hisobga olish zarur [7]. Uchinchidan, o'yin faoliyatini boshqa ta'lim shakllari bilan muvozanatlash muhim ahamiyatga ega.

Xulosa. Adabiyotlar tahlili rolli o'yinlarning tayyorlov guruh tarbiyalanuvchilarining muloqot kompetensiyasini shakllantirish uchun keng pedagogik imkoniyatlarga ega ekanligini tasdiqladi. Rolli o'yinlar verbal va noverbal kommunikatsiya ko'nikmalarini rivojlantirish, ijtimoiy rollarni o'zlashtirish, empatiya va hamkorlik qilish qobiliyatlarini shakllantirish, konfliktlarni konstruktiv hal etish ko'nikmalarini egallash uchun samarali pedagogik vosita hisoblanadi. Tayyorlov guruh yoshidagi bolalar uchun rolli o'yinlar tabiiy faoliyat turi bo'lib, ular orqali muloqot kompetensiyasi organik va motivatsiyalangan tarzda rivojlanadi. Rolli o'yinlarning didaktik potentsialidan to'liq foydalanish uchun ularni maqsadli tarzda rejalashtirish, milliy-madaniy kontekstga moslash va zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan boyitish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Белошистая А.В., Жукова М.В. Игровые технологии в образовании дошкольников // Педагогика. – 2020. – № 3. – С. 45-52.
2. Карабанова О.А. Развитие игровой деятельности детей 2-8 лет: методическое пособие для воспитателей. – М.: Просвещение, 2021. – 215 с.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

3. Смирнова Е.О., Рябкова И.А. Психология и педагогика игры дошкольника. – М.: Юрайт, 2020. – 223 с.
4. Смирнова Е.О. Общение дошкольников со взрослыми и сверстниками: учебное пособие. – М.: Мозаика-Синтез, 2021. – 192 с.
5. Whitebread D., Basilio M. The emergence and early development of self-regulation and metacognition in young children // Revista de Investigación en Educación. – 2020. – Vol. 18(1). – P. 6-21.
6. Zuckerman O., Gal-Oz A. Deconstructing gamification: evaluating the effectiveness of continuous measurement, virtual rewards, and social comparison for promoting physical activity // Personal and Ubiquitous Computing. – 2022. – Vol. 26. – P. 1161-1175.
7. Юсупова Д.М. Мактабгача таълим муассасаларида ўйин технологияларидан фойдаланиш методикаси. – Тошкент: Фан, 2023. – 156 б.
8. Бабунова Т.М. Дошкольная педагогика: учебное пособие. – М.: Юрайт, 2023. – 218 с.

